

SUPER

op CBS De Zaaier doen we

SAMEN

sociaal veiligheidsplan

Voorwoord

Binnen de samenleving en daarmee ook in onze school vraagt 'gedrag' de laatste jaren steeds meer aandacht van ouders, leerlingen en personeel. Respect, gezag, waardering en omzien naar elkaar vragen steeds meer aandacht van ons.

Ook binnen de school heeft het onderwerp gedrag onze aandacht. De verschillende documenten die binnen de school aanwezig waren, hebben we samengevoegd tot een verplicht sociaal veiligheidsdocument. We realiseren dat we niet alle gedrag in één document kunnen benoemen. Daarom zijn begrippen soms breed geformuleerd. Dit document geeft de leerlingen, de ouders en de medewerkers een handvat om éénduidig te handelen. Is dit dan een garantie dat alles goed gaat? Zeker niet. Het maakt duidelijk wat we van alle betrokkenen verwachten. Daarom heet dit document: SUPER doen we SAMEN.

Het vraagt van ons als medewerkers, u als ouders én de kinderen een gezamenlijke inspanning om op een respectvolle, waarderende en positieve manier een positief gedrag te stimuleren. Het document geeft ook aan waarop we elkaar kunnen aanspreken. We verwachten dat een eenduidige benadering van alle betrokkenen een positief effect heeft op het gedrag in de school en onze directe omgeving.

Dit sociaal veiligheidsplan is in de MR vergadering van 5 oktober 2023 besproken. De MR heeft met dit plan ingestemd. Jaarlijks wordt dit plan geëvalueerd en indien nodig bijgesteld.

Team CBS 'de Zaaier'

Visie

Onze school is bedoeld om te leren en te ontwikkelen. Een belangrijke voorwaarde is dat de leerlingen, de ouders en het personeel zich veilig voelen op onze school ¹.

We willen met onze school, CBS de Zaaier, aan kinderen ruimte bieden voor groei. De naam van onze school is afkomstig uit de gelijkenis van de zaaier uit het Bijbelboek Mattheüs. Een zaaier strooit zaad uit over de akker en doet er alles aan wat mogelijk is, om het zaad te laten ontkiemen en uitgroeien tot een gezonde plant. De leerkrachten bieden het onderwijs aan; zij 'zaaien' en willen daarna voldoende mogelijkheden aan de kinderen bieden om zich te ontwikkelen. Vanuit onze christelijke identiteit willen wij alle kinderen die op school aan ons worden toevertrouwd, vanuit de liefde van Jezus leren dat je altijd opnieuw mag beginnen. Elke dag is een nieuwe kans om in vertrouwen en respect met elkaar om te gaan. De verhalen uit de Bijbel, waaruit wij vertellen, zijn de basis van onze waarden en normen. Hierbinnen respecteren we elkaars eigenheid. We vinden het belangrijk dat ouders ons hierbij helpen en onze levensovertuiging respecteren. We willen de kinderen optimaal toerusten op het gebied van kennis en vaardigheden voor een volwaardige deelname aan het voortgezet onderwijs en maatschappij. Onze school staat open voor alle aangemelde leerlingen, als hun ouders onze grondslag respecteren. Dat houdt in dat de leerlingen deelnemen aan alle activiteiten, dus inclusief die activiteiten die in verband staan met het protestants-christelijke karakter van de school. Als een viering in een kerk wordt gehouden, verwachten we van alle leerlingen dat ze meegaan naar het kerkgebouw. Hierbij kunt u bijvoorbeeld denken aan de dagopeningen, de vieringen van de christelijke feestdagen, bid- en dankdag. (Schoolgids van CBS 'De Zaaier')

We hebben een duidelijke visie op hoe we met elkaar omgaan en willen graag samen met ouders en kinderen zorgen voor een veilige school.

Basisuitgangspunten

Dit doen we vanuit de volgende basisuitgangspunten:

1. We zijn te vertrouwen

De meeste mensen willen te vertrouwen zijn. Op die manier willen we gezien, gehoord en begrepen worden. We gaan daarom uit van elkaars goede bedoelingen en kijken met vertrouwen naar elkaar en de kinderen. Ons uitgangspunt is daarbij dat je jezelf mag zijn. Doe je niet anders voor dan wie je werkelijk bent, zoals je bent is het goed. En daarmee ben je te vertrouwen.

2. Wij, leerkrachten en ouders, zijn samen het gezag van het fatsoen

We zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor de opvoeding van de kinderen. Een goede opvoeding richt zich op fundamentele menselijke waarden zoals: liefde, vertrouwen, mededogen, vriendelijkheid, toewijding, verantwoordelijkheid, zelfbeheersing en betrokkenheid in de breedste zin van het woord. Daarom moeten wij, ouders en leerkrachten, duidelijke leiders zijn voor kinderen: wij vertegenwoordigen het gezag van het fatsoen. We laten ons daarbij niet bepalen door negatieve gevoelens zoals angst, onmacht en ergernis. We zorgen voor een veilige sfeer door grensoverschrijdend gedrag op een nette manier zorgvuldig aan te pakken. Daarin werken we samen met elkaar.

3. We geven het goede voorbeeld

De kinderen voelen zich veilig als wij het goede voorbeeld geven:

- We gaan respectvol met elkaar om.

¹ Dit wordt regelmatig gemonitord door onze school

- We spreken respectvol over elkaar en de kinderen, ook op sociale media
- Indien zich een probleem voordoet of als we ons zorgen maken, dan overleggen we met elkaar. We zoeken een oplossing die goed is voor alle betrokkenen en die recht doet aan de situatie.

Om deze basisuitgangspunten te versterken hanteren we onderstaande

“**SUPER**”-

kernwaarden: Samen, Uniek, Plezier, Eerlijk en Respect.

In onderstaand schema kunt u zien waar deze kernwaarden voor staan²

SUPER	S amen	U niek	P lezier	E erlijk	R espect
Inhoud van onze kernwaarden	Wij zijn samen de school: U, jij en ik!	Hier mag je zijn wie je bent.	Hier voelt iedereen zich veilig en gaat met plezier naar school.	Hier zijn we eerlijk, loyaal en betrouwbaar.	Hier behandel je een ander zoals je zelf ook behandeld wilt worden.
Dit betekent voor onze kinderen:	Samen spelen en werken, iedereen hoort erbij	Jij en ik zijn even belangrijk, waardevol en uniek	Wij gaan met plezier naar school daar zorgen we samen voor	Ik durf te zeggen wat ik voel en ben te vertrouwen	Jij en ik zien om naar elkaar en wij houden rekening met elkaar

Als u uw zoon/dochter inschrijft bij onze school, betekent het dat we wederzijdse verwachtingen hebben van elkaar in het onderschrijven en hanteren van deze kernwaarden.

Tijdens schooluren krijgen alle kinderen in de klas Kanjerlessen waarin ze leren hoe ze zichzelf en de ander op een positieve manier kunnen zien en benaderen, hoe ze rekening leren houden met elkaar en hoe ze op een fatsoenlijke manier hun grenzen en wensen aan elkaar duidelijk kunnen maken. De lessen sluiten naadloos aan op de SUPER-kernwaarden.

Deze lessen maken in de basis gebruik van de Kanjerafspraken, verschillende petten en de Smileyposter om gedrag bespreekbaar te maken³.

Gedrag in en om de school

- Welk gedrag willen we wel en niet op school? Waar ligt de grens?
- Wij willen kinderen leren om rekening met elkaar te houden. Let dus op de gevoelens van de mensen om je heen. Check even of de ander zich nog goed voelt bij jouw gedrag.
- Andersom geldt ook: het is jouw verantwoordelijkheid om aan te geven wanneer je je ergens niet prettig bij voelt. De meeste mensen bedoelen het goed, maar het gaat wel eens mis.
- Je helpt de ander door je grens aan te geven: “Ik vind het vervelend als je ... doet. Wil je dat anders doen?”

² Zie bijlage 1 voor uitgebreidere toelichting van onze kernwaarden

³ Zie bijlage 2 voor een samenvatting van de Kanjertraining

Hoe gaan wij als school en opvoeders met elkaar om?

- Als we ons zorgen maken om een kind, dan overleggen we respectvol en fatsoenlijk met de kinderen, ouders en de leerkracht. We geven elkaar feedback. Dat betekent dat we op het schoolplein of via internet niet slecht spreken over een ander: we gaan met die ander in gesprek. Kortom: We spreken met respect over en met elkaar.
- We zoeken een oplossing die goed is voor het kind, de klasgenoten, de ouders en de school.
- Soms bedoelt de ander iets goed, maar ervaar je het als vervelend. We geven dan rustig onze grens aan, zodat de ander rekening met je kan houden.
- De kinderen leren op school om op een prettige manier met elkaar om te gaan, ook als er onderling gedoe en conflicten zijn⁴.
- Als er sprake is van grensoverschrijdend gedrag, dan treden we als school op. Hoe we dat doen, kunt u lezen in de Bijlage 4.

⁴ zie bijlage 3 voor een uitgebreide toelichting

BIJLAGE 1 Aanvulling KERNWAARDEN SUPER

S amen

Wij zijn samen de school, U, jij en ik!

1. Positief bijdragen aan groepsontwikkeling
2. Ervaren dat je belangrijk bent
3. Weten wat jij (positief) kunt bijdragen aan de groepsinteractie
4. Gedrag van anderen als niet-vijandig interpreteren en kijken met vertrouwen naar anderen
5. Een ander het gevoel kunnen geven erbij te horen
6. Ervaren dat je er niet alleen voor staat
7. Kijken met vertrouwen naar anderen
8. Samen werken (coöperatieve opdrachten)
9. Ervaren dat je op je eigen manier deel mag zijn van de groep
10. Vriendschappen kunnen aangaan
11. Het verschil weten tussen helpen en het overnemen (niet voor iemand doen, maar begeleiden)

U niek

Je mag zijn wie je bent.

1. Persoonlijke ontwikkeling
2. Jezelf mogen ontdekken
3. Vertrouwen hebben in jezelf – jezelf zijn
4. Positief gedrag laten zien – handelen vanuit vertrouwen
5. Jezelf kunnen en durven presenteren
6. Ervaren dat je belangrijk bent
7. Eigen gevoelens en kwaliteiten kunnen herkennen en benoemen en inzicht hebben in de gevolgen ervan
8. Goed denken over jezelf en de ander; met vertrouwen naar elkaar kijken.
9. Je eigen talent ontwikkelen
10. Identiteit

P lezier

Wij vinden het belangrijk dat iedereen zich veilig voelt en met plezier naar school gaat.

1. Emotionele ontwikkeling
2. Met vertrouwen kijken naar de ander en jezelf.
3. Kunnen omgaan met frustraties
4. Rekening houden met gevoelens en gedachten van anderen
5. Sociale veiligheid
6. Eigen gevoelens kunnen herkennen en benoemen – taal kunnen geven aan gevoelens
7. Gevoelens bij een ander kunnen herkennen en er rekening mee houden
8. Met vertrouwen kijken naar de ander en jezelf.
9. Ervaren dat je er niet alleen voor staat, maar samen

Eerlijk

Wij zijn eerlijk en betrouwbaar.

1. Relationele ontwikkeling
2. Je mening kunnen geven met respect voor jezelf en de ander
3. Het verschil weten tussen fantaseren, liegen en klikken
4. Vriendschappen kunnen aan gaan
5. Goed denken over jezelf en de ander, met vertrouwen naar elkaar kijken
6. Kunnen kijken vanuit verschillende perspectieven (rekening houden met elkaar)
7. Gevoelens kunnen uitspreken
8. Betrouwbaar zijn
9. Positief denken over jezelf en de ander, met vertrouwen naar elkaar kijken

Respect

Behandel een ander zoals je zelf ook behandeld wilt worden.

1. Relationele ontwikkeling
2. Respect tonen voor elkaar, ook al ben je elkaars type niet
3. Discriminatie herkennen, verschil in talen/cultuur/religie respecteren
4. Eigen gedrag kunnen afstemmen op de ander
5. Verschil weten tussen de leiding nemen en 'de baas spelen'
6. Kunnen vragen of je mee mag doen en de ander vragen mee te doen/ uitnodigen
7. Kunnen opkomen voor jezelf onder sociale druk
8. Een ander het gevoel kunnen geven erbij te horen
9. Inzicht hebben in de gevolgen van gedrag
10. Kunnen opkomen voor jezelf

Bijlage 2 Samenvatting Kanjertraining voor ouders

KANJER AFSPRAKEN

De Kanjerregels gelden voor iedereen die betrokken is bij de school!

De Kanjertraining leert kinderen respectvol met zichzelf, elkaar en de school om te gaan. Van ouders en leerkrachten wordt verwacht dat zij - als zich problemen voordoen - oplossingen zoeken waar iedereen wat aan heeft en dat zij niet handelen uit irritatie, angst of onverschilligheid.

Leerlingvolgsysteem
Aanvullend wordt gebruik gemaakt van een leerlingvolgsysteem. Ouders kunnen hierbij worden betrokken. Adviezen voor de aanpak van gedragsproblemen worden aangereikt.

Dit doen we wel	Dit doen we niet
Wel op school en thuis	Niet op school en thuis
W	M
Kies	Kies
Leraar	Leraar
Ouders	Ouders

Als u als ouder voor deze school kiest, dan kiest u voor een school waar kinderen, leerkrachten, directie en ouders het verlangen hebben en hun best doen om respectvol met elkaar om te gaan. Als het even mis gaat spreken we elkaar daar op rustige toon op aan, erop vertrouwend dat de ander het niet slecht heeft bedoeld.

Kanjer training

Voor vertrouwen, veiligheid, rust en wederzijds respect

Kanjer training
www.kanjertraining.nl
info@kanjertraining.nl
(036) 548 94 05

Op onze school werken we met de Kanjertraining. In deze folder vindt u informatie over de inhoud en hoe wij er in de klassen mee werken. Daarnaast verwijzen wij u graag naar de website www.kanjertraining.nl

Waarom de Kanjertraining?

Ouders en kinderen willen graag een veilige school, waar kinderen zichzelf kunnen zijn, zonder gepest of uitgelachen te worden. De Kanjertraining geeft handvatten voor sociale situaties. De doelen van de Kanjertraining zijn terug te vinden in de tekst van het Kanjerdiploma:

Hier ben ik.
Het is goed dat ik er ben.
Er zijn mensen die van mij houden.
Niet iedereen vindt mij aardig. Dat hoort zo.
Ik luister wel naar kritiek.

Ik zeg wat ik voel en wat ik denk.
Blijft iemand vervelend tegen mij doen?
Dan haal ik mijn schouders op.
Jammer dan. Doet iemand naar, dan doe ik niet mee.
Ik gedraag me als een Kanjer.
Want ik ben een Kanjer.

Wat leren kinderen bij de Kanjertraining?

- Jezelf voorstellen/presenteren
- Iets aardigs zeggen
- Met gevoelens van jezelf en de ander kunnen omgaan
- Een compliment geven en ontvangen
- Grenzen aangeven
- Je mening durven geven zonder iemand te kwetsen
- Een ander durven vertrouwen en zelf te vertrouwen zijn
- Samenwerken
- Vriendschappen onderhouden
- Vragen stellen, belangstelling tonen
- Proberen de ander te begrijpen
- Kritiek durven geven en ontvangen
- Leren stoppen met treiteren
- Zelfvertrouwen/zelfrespect krijgen

De vier gedragstypen in de Kanjertraining

Kinderen gedragen zich verschillend in bepaalde situaties. De meeste kinderen zijn te vertrouwen. Ze zijn vriendelijk, behulpzaam, en op een leuke manier grappig of stoer. Maar het kan ook doorslaan. Dan gedragen kinderen zich te meegaand uit angst; lachen elkaar uit, of doen vervelend stoer. Aan de jongste kinderen wordt het als volgt uitgelegd:

De tijger (witte pet) is zichzelf, te vertrouwen, vriendelijk, behulpzaam en op een leuke manier grappig en stoer. Zonder witte pet moet hij ervoor oppassen niet naïef te worden.

Het konijn (gele pet) gedraagt zich vriendelijk, netjes en inlevend, zonder witte pet trekt zij zich echter terug en doet bang.

De aap (de rode pet) gedraagt zich op een blijmoedige manier en heeft humor, zonder witte pet gaat hij echter meelopen en slooft hij zich uit.

De vogel (de zwarte pet) vertoont leider-schapsgedrag en durft initiatief te nemen. Zonder witte pet speelt hij echter de baas, zoekt hij ruzie en kan hij pesten.

Bijlage 3 Wat doen we als het mis gaat en hoe doen we dat?

Kern: van (onderling) gedoe naar pesten en de rol van de professional

Gedoe hoort erbij en is leerzaam

Het is normaal dat kinderen af en toe 'last' hebben van elkaar. Dit gebeurt thuis en op school. Ze willen spelen met hetzelfde speelgoed, ze willen rustig werken terwijl een ander door de klas roept. Ze willen met hetzelfde kind spelen maar niet met elkaar. Kortom: er ontstaat gedoe. Dit zijn voor kinderen allemaal leermomenten. In het volwassen leven moeten wij immers ook leren omgaan met onze behoeftes en die van anderen. We zullen onze grenzen en wensen moeten aangeven.

Hoe leren we kinderen om te gaan met gedoe?

Fase 1: kind heeft last van een ander

Vuistregel van de Kanjertraining:

Jij zit in een klas met kinderen die te vertrouwen willen zijn. We leren kinderen om rustig aan te geven dat ze ergens last van hebben en te vragen of de ander wil stoppen.

Soms wordt een incident groter doordat kinderen het gedrag van een ander ervaren als pesten, en vervolgens agressief of klagerig reageren (richting klasgenoten, leerkracht, ouders). Klasgenoten, leerkrachten en ouders kunnen dit onbewust versterken, bijvoorbeeld door agressief gedrag goed te keuren ("mep maar terug"), té veel medelijden te tonen of kwaad te spreken over het andere kind. Tips voor leerkrachten en ouders:

- Ga na een conflict of gedoe geen rechter spelen om dader en slachtoffer te identificeren. Richt je op de toekomst: "Willen jullie het oplossen? Hoe zouden jullie dit de volgende keer anders kunnen doen?"
- Leer kinderen hoe je op een rustige, respectvolle manier zegt dat je last hebt van iemand. De woorden en toon moeten bij het kind zelf passen.
- Leer kinderen te stoppen met hun gedrag als een ander aangeeft er last van te hebben.
- Geef hierin zelf het goede voorbeeld. Hoe doet u als u last heeft van iemand in uw gezin, familie, vriendenkring, buurt? Welke gedragsvoorbeelden krijgen kinderen van u?
- Spreek met respect over andere kinderen, ouders en leerkrachten.
- Bespreek met kinderen het verschil tussen plagen en pesten.
- Leer kinderen de intenties van anderen te interpreteren. Een kind kan iets als een grapje bedoelen, maar een ander kan het als beledigend opvatten. Leer kinderen om te checken hoe de ander het bedoelde.

Fase 2: het storende gedrag gaat door

Vuistregel van de Kanjertraining: een motor kan niets beginnen, als het geen benzine krijgt. Word dus niet boos, ga niet huilen, ga niet in discussie. Laat de klasgenoot die vervelend doet kletsen, en ga samen met een klasgenoot die je vertrouwt (maatje of buddy) iets anders doen. Als jij niet meer op het vervelende gedrag let, houdt het meestal vanzelf op. Gaat het toch door? Dan stap je naar een volwassene die kan helpen (juf, meester, pleinwacht, ouders).

Vaak blijft het bij een incident, en is er géén sprake van structureel pesten.

Tips voor leerkrachten en ouders:

- Leer kinderen weg te lopen bij vervelend gedrag, en steun te zoeken bij leeftijdsgenoten. Voor sommige kinderen is dit een oefening in zelfbeheersing.
- Geef hierin zelf het goede voorbeeld. Laat u zich bepalen door negatieve personen in uw leven? Of besteedt u energie aan positieve zaken?
- Leer kinderen om hulp te vragen bij een volwassene als vervelend gedrag doorgaat. Bespreek het verschil tussen klikken en om hulp vragen.
- Ook kinderen van wie u het misschien niet verwacht, kunnen doen als een rode of zwarte pet.
- Vraag kinderen of het de bedoeling was om de ander bang, verdrietig, boos te maken of pijn te doen. Laat kinderen zelf nadenken over een oplossing die goed is voor alle betrokkenen.
- Problemen tussen kinderen die zich op school voordoen, worden op school opgelost. School betreft indien nodig de ouders daarbij.

Spreek, ook als zich problemen voordoen, met respect over andere kinderen, ouders en leerkrachten.

Fase 3: iemand wordt structureel lastiggevallen vanuit een machtspositie: pesten

Definitie pesten

Wanneer een kind of groepje in een machtsverhouding steeds opnieuw een ander kind blijft lastigvallen (psychisch, verbaal of fysiek), spreken we van pestproblematiek.

Bij plagen zijn de kinderen gelijk aan elkaar; er is geen machtsverhouding. De rollen liggen niet vast: de ene keer plaagt de één, de andere keer plaagt de ander. Het gebeurt zonder kwade bijbedoelingen en is daarom vaak leuk, plezierig en grappig.

Pesten kan heel schadelijk zijn en daarom moeten we samen zorgen dat het snel stopt. Hierbij gaat het om duidelijk begrenzen van ongewenst gedrag (van alle partijen) en het herstellen van het vertrouwen. Omdat ieder pestgeval weer anders is, staan hieronder een aantal vuistregels die wij hanteren.

1. Denk aan alle rollen binnen het pesten.

- a. Wij (het team en de ouders van het kind dat pest) keuren het pestgedrag af en er volgt een consequentie indien het doorgaat. Hierbij wordt pestgedrag omgebogen in positief en betrokken gedrag in de klas.
- b. We leren kinderen verantwoordelijkheid te nemen en een positieve rol te spelen voor elkaar. We leren buitenstaanders (klasgenoten) het pestgedrag niet te bekrachtigen. Kinderen leren een goede vriend te zijn van de pester: help je vriend door hem weg te halen uit het pesten en met hem iets anders te gaan doen (oefenposter 2, in het digibordmateriaal). Als omstanders / buitenstaanders niet ingrijpen, stemmen ze impliciet in met pesten.
- c. Kinderen die gepest worden oefenen om duidelijk hun grens aan te geven, geen benzine te geven, erbij weg te gaan en naar een maatje te gaan. Werkt het niet, dan ga je naar het aanwezige gezag.
- d. Klasgenoten hebben allemaal maatjes. We leren kinderen hoe je een goed maatje kan zijn voor iemand die last heeft van een ander. Wees zelf te vertrouwen, geef geen benzine aan pestgedrag en ga samen iets anders doen.

2. Betrek de context.

- Het betrekken van ouders bij de normvorming en het groepsproces is van groot belang, dit versterkt het WIJ-gevoel. Kinderen luisteren in de eerste plaats naar hun ouders. Ouders helpen hun kind door met vertrouwen te spreken over klasgenoten, ouders en de school.
- De groepsnorm is van grote invloed op pesten. De groepsnorm moet zijn dat we onze eigen status/populariteit niet versterken op een manier die ten koste gaat van een ander. Deze groepsnorm wordt versterkt door te werken aan het onderling vertrouwen in de groep.

We leggen de focus daarbij op:

- Wat gaat er goed in de klas?
- Wat willen we verbeteren in de klas?
- Welke kwaliteiten waarderen we bij elkaar?
- Wat wordt ons plan?
- Hoe kunnen we elkaar helpen?

- Indien nodig, betrekken wij de wijkagent

3. We (team en ouders) letten op de manier *waarop* we dit doen. Onze leidraad:

- Wij willen dat iedereen zich veilig voelt op school. Er is daarom geen excuus voor wangedrag.
- We delen kinderen niet in in daders en slachtoffers. Pesten is een complex probleem waarbij daders en slachtoffer niet altijd te scheiden zijn en soms een en dezelfde persoon is. Kinderen worden niet in hun kracht gezet door ze te labelen als dader of slachtoffer. De 'dader' wordt dan negatief bekeken (met wantrouwen) en doet dan al snel iets fout in de ogen van anderen. Het 'slachtoffer' wordt dan als zwak bestempeld, en wordt niet aangesproken op zijn of haar (veer)kracht. Hoe dan wel:
- We zoeken een oplossing die goed is voor alle betrokkenen.
- We blijven met respect spreken over en met elkaar.
- Wij (ouders en team) geven hierin het goede voorbeeld.

Wij kunnen ook de handvatten en tips gebruiken van Fase 1 en 2, zoals hierboven omschreven.

Bijlage 4: Hoe gaan we SAMEN om met grensoverschrijdend gedrag op CBS De Zaaier?

Kern: De rol van leerkrachten, ouders en directie bij grensoverschrijdend gedrag

Wat is grensoverschrijdend gedrag?

Grensoverschrijdend gedrag kan op verschillende manieren plaatsvinden: verbaal, fysiek, materieel. Het kan bijvoorbeeld gaan om gedrag wat het gezag van de medewerker ondermijnt, pesten, agressief gedrag, spullen kapot maken of stelen, discriminatie en seksuele toenadering of –intimidatie. Het gedrag kan zowel opzettelijk als onopzettelijk zijn, maar degene die ermee wordt geconfronteerd, ervaart het als ongewenst en onaangenaam.

Elke situatie van grensoverschrijdend gedrag staat op zichzelf, en is situationeel/ contextueel en vraagt een eigen afweging en aanpak. Wat bij het ene kind goed werkt, werkt bij het andere kind averechts. Toch zijn er wel wat vuistregels te creëren.

Een school is een plek om te leren, daar moet het dus veilig zijn. Binnen de school moet de nadruk liggen op vertrouwen, maar dat kan alleen bestaan als er helder en duidelijk gezag is. De smileyposter geeft hiervoor een duidelijk kader: het moet goed zijn voor jou en de ander. We willen het vaak wel goed doen, maar het gaat soms wel eens mis.

Fysieke veiligheid in gevaar?

Als een kind of ouder grensoverschrijdend gedrag vertoont, is het eerste wat van belang is: Is de fysieke veiligheid in het geding van de leerkracht, het kind of de omstanders?

Voorbeelden zijn: schaar gooien door de klas, met een mes dreigen, agressie, dreigen met een waakhond loslaten etc.

In dat geval gaan we niet eerst begrijpen en rustig in gesprek, het is dan een kwestie van handelen en grenzen stellen. Veiligheid staat voorop. Een optie zou dan kunnen zijn dat de leerkracht met de hele klas de ruimte verlaat. De leerkracht stuurt een andere volwassene naar het kind toe om het kind tegen zichzelf te beschermen.

Het heeft altijd de voorkeur om van kinderen af te blijven als leerkracht. Indien er echter geen alternatief is, is het ook de plicht om in te grijpen om gevaar te voorkomen. Dus vechtende kinderen uit elkaar halen nadat je duidelijk hebt gezegd: Uit elkaar nu!

Denk bij schade ook aan *herstelrecht*:

Voorbeelden:

- Fysiek iets aangedaan: knuffel geven
- Iets stuk gemaakt: koop een nieuwe
- Uitgescholden: excuusbrief schrijven
- Weglopen: tijd inhalen
- Racisme: werkstuk maken over tweede wereldoorlog

Bij fysieke onveiligheid is er altijd een nagesprek met de ouders van de leerling. Daarbij gaan we op zoek naar is hier sprake van onwil of onmacht? In beide gevallen verwachten we echter dat ouders het gedrag ondubbelzinnig afkeuren. Doen ouders dit niet, dan gaat deze leerling naar een andere klas tot de rust, veiligheid en het vertrouwen binnen de klas voldoende is hersteld. Zijn er aanwijzingen dat de leerling het gedrag in die klas ook zal laten zien, dan komen we in een situatie

van schorsen c.q. verwijderen binnen de grenzen van de leerplichtwet. Hieronder wordt dit stap voor stap uitgelegd.

Onmacht versus Onwil

Wij hebben als uitgangspunt dat kinderen zich niet willen misdragen, maar het gaat wel eens mis. Dat is niet erg, daar leren ze van. Toch zijn er soms kinderen die zich wel willen misdragen. We maken dan ook een onderscheid tussen onmacht en onwil in de aanpak van grensoverschrijdend gedrag. In de bijlage *Stappenplan Grensoverschrijdend gedrag* is stapsgewijs weergegeven hoe te reageren in beide gevallen.

Bij sommige kinderen is het moeilijk uit te maken of er sprake is van onmacht/onvermogen/beperking of onwil. De Kanjertraining is van mening dat hier een 'streng' onderscheid in moet worden gemaakt. Dit onderscheid zit door de hele Kanjertraining heen.

Onmacht

Kinderen die zich misdragen, maar dat niet willen, worden ondersteund en geleerd hoe zij zichzelf kunnen beheersen. Dat vindt plaats in samenwerking met de ouder(s) van deze leerling. Het kan zijn dat een kind het moeilijk heeft met zichzelf of met de omstandigheden waarin het verkeert. Maar desondanks probeert het kind er iets van te maken. Zo zijn er kinderen met onvermogen zoals autisme, ADHD, moeilijke (gezins)omstandigheden, die ondanks hun onvermogen er alles aan doen om zich aanvaardbaar te gedragen. Dat het misgaat is niet erg. Het zijn leermomenten.

Wat helpt is:

- Met ouders en kinderen moet worden besproken dat onvermogen, beperkingen en omstandigheden geen vrijbrief zijn voor wangedrag. Ook dit kind moet leren zich fatsoenlijk te gedragen zodat klasgenoten zich veilig voelen. Wanneer ouders tegen hun kind blijven zeggen dat hij/zij er niks aan kan doen, dan krijgt het kind een vrijbrief om zich te misdragen. De inzet, de motivatie, de urgentie is nodig om het kind ander gedrag te leren.
- Een groot deel van kinderen met gedragsproblemen (75%) heeft moeite met het begrijpen van taal. Dit wordt vaak over het hoofd gezien. Pas je taalgebruik dus aan.
- Ouders en leerkrachten geven (op een rustig moment) inzicht in de gevolgen van het gedrag van het kind: "Als je zo doet, gebeurt er dit (kinderen willen niet meer met je omgaan/kinderen worden bang van jou/we kunnen niet werken in de klas, dus je moet uit de klas". Hierdoor raken kinderen gemotiveerd om anders te reageren. Het reguleren van emoties begint bij de motivatie.
- Ouders en leerkrachten stellen helpende vragen: "Wil jij je zo gedragen? Wil jij dat ik/wij jou zien als...? Hoe ga je het de volgende keer doen? Hoe herstel je de emotionele en/of materiële schade? Kunnen we op deze manier weer verder met elkaar?"
- We geven duidelijke instructie welk gedrag we wel van het kind willen zien. Dus niet wat niet, maar vooral wat wel.
- Kind uit omgeving halen, soms juist bij leerkracht houden.
- Omstanders wegsturen.
- Kind blijft bij de leerkracht, 1 tot 6 weken, zie toelichting bij interventies op KanVAS
- Kind voorbereiden op nieuwe situaties voordat de hele klas instructie krijgt.
- Coachingsgerichte benadering: voordoen is nadoen, "je bent de moeite waard maar dit gedrag kan niet", op zoek gaan naar de oorzaken/triggers, alternatieven bedenken en

oefenen hoe je anders zou kunnen reageren

Onwil

Heeft een kind de opvatting dat het zich niet fatsoenlijk *wil* gedragen en met niemand rekening wil houden, dan reageert de school grensstellend. Ouders worden betrokken bij het feit dat hun kind het verlangen heeft zich te willen misdragen. De mentaliteit van een kind is immers de verantwoordelijkheid van de ouders. Het is cruciaal nu in het gesprek met de ouders expliciet te vragen:

- *Keurt u als ouder dit gedrag goed? Wilt u dat uw kind morgen weer zo reageert?*

Als ouders reageren vanuit "nee, maar...", waarin er een opsomming van redenen voor het gedrag komt, zal verwezen worden naar de Smileyposter, met de vraag of het de bedoeling is dat hun kind andere kinderen lastig valt. De meeste ouders willen dit niet.

De neiging ontstaat soms om alle omstandigheden rondom het kind te gaan aanpassen (beter toezicht, andere kinderen en de leerkracht moeten anders doen). Wanneer het echter om *onwil* gaat, kan de omgeving helemaal worden aangepast, maar wil het kind zich nog steeds niet fatsoenlijk gedragen. Vandaar deze bovenstaande vraag aan de ouders: Keurt u dit gedrag goed?

Als ouders daarop aangeven dat ze het gedrag afkeuren, dan moeten ouders dat duidelijk tegen hun kind zeggen.

School heeft de steun van ouders nodig om hun kind bij te sturen. In de praktijk blijkt:

- Kinderen die handelen uit onvermogen, zijn goed te corrigeren als hun ouders goed samenwerken met de leerkrachten.
- Kinderen die handelen uit onvermogen zijn moeilijk te corrigeren als hun ouders dat onvermogen als excuus voor vertoond wangedrag gebruiken.
- Kinderen die zich *willen* misdragen zijn snel te corrigeren (omdat er geen onvermogen meespeelt) als ouders op dezelfde lijn zitten als de school.
- Kinderen die zich *willen* misdragen, zijn niet te corrigeren als ouders het een probleem van school vinden.

"Mijn kind mag slaan"

Wat als ouders een andere opvatting hebben over gedrag dan de school? Ouders vinden dat hun kind het recht heeft om agressief voor zichzelf op te komen. Het kind mag zich onfatsoenlijk gedragen ten koste van andere kinderen, leerkrachten, ouders of de school. Kortom, de rode kant van de smileyposter wordt goedgekeurd door de ouders.

De ouder wordt nu doorverwezen naar de directie. Deze maakt duidelijk:

- We hebben alle respect voor de regels die u thuis hanteert, daar bent u immers de baas
- Op school hebben wij aanvullende regels, deze bepalen wij.
- Indien u kiest voor onze school, moet u tegen uw kind zeggen dat hij/zij zich op school aan de schoolregels moet houden.
- Hoe kunnen we elkaar hierin ondersteunen? Als alle kinderen voor zichzelf opkomen op de manier die u wenst, dan kunnen wij de veiligheid niet garanderen op school. Dat is onze taak als school.

- Als u niet wilt dat uw kind zich aan de schoolregels houdt, is er geen plek meer op deze school en moet u zoeken naar een school die beter aansluit bij uw wensen. Tot die tijd wordt er een passende oplossing gezocht die recht doet aan de situatie. Het bestuur moet hierover geïnformeerd worden.

Bijvoorbeeld:

- Contract opstellen met duidelijke afspraken
- Het kind wordt in een andere groep geplaatst, in een “oefenklas”
- Het kind is slechts een beperkt aantal uren op school
- Consequenties uitvoeren wanneer leerling het leren belemmert. Bijv. kind wordt opgehaald door ouders als het zich misdraagt. School is immers een leerinstelling en geen opvang.
- Kind blijft bij de leerkracht, 1 tot 6 weken, zie toelichting bij interventies op KanVAS
- Schorsing in overeenstemming met het Stromingsbeleid
- Plaatsing op een andere school

Stappenplan grensoverschrijdend gedrag

Een stroomschema van onderstaande stappen leest u enkele bladzijden verder.

1e keer grensoverschrijdend gedrag: waarschuwing en gesprek met kind (onderstaande stappen)

1.1. De professional benoemt het grensoverschrijdend gedrag: ik zie dat..., ik hoor dat...

1.2. De professional geeft aan wat het gedrag met hem/haar/de groep doet (gevoel): ik merk dat..., ik heb last van ..., ik vind het storend dat...

1.3. De professional vraagt naar de bedoeling van het getoonde gedrag: is het je bedoeling om...?, of wil je echt....?

- a) **NEE:** Fijn, dat dacht ik al, stop er dan maar mee, Hoe ga je het de volgende keer anders doen?, Wat spreken we af?
- goedmaken, herstellen, enzovoort
 - consequenties passend bij leeftijd, bijvoorbeeld: 10 min nablijven, strafregels schrijven
 - ouders telefonisch informeren (niet schriftelijk)
 - logboek aanmaken (parnassys): feitelijke beschrijving van wat er gebeurd is + gemaakte afspraken vermelden.

De professional voert buiten de lestijd een gesprek met het kind. Dit voorval is afgehandeld.

- b) **JA:** Meen je dat?, Blijf je hiermee doorgaan? VERBAZING TONEN → JA

De professional stapt over naar leiderstaal: kijk me aan, ik wil dat je nu... , stoppen nu, hier geven... (materiaal noemen), je hebt nu de keuze of

- a) je luistert naar mij óf
- b) consequentie (afstemmen op leeftijd): strafregels schrijven, dicht bij professional zitten, na schooltijd/in pauze spreken, afkoelplaats (bij MT/OA), uit de klas. De ouders worden telefonisch op de hoogte gebracht.

In beide keuzes zal de professional buiten de lestijd een gesprek voeren met het kind

De professional vraagt nog een keer naar de BEDOELING: was het jouw bedoeling om...?, Ben je van plan om hiermee door te gaan?

- a) **onmacht: nee**, ik wil stoppen: afspraken/plan maken, eventueel goedmaken/herstellen, ouders bellen
- b) **onwil: ja**, ik wil doorgaan: ouders worden gebeld voor een gesprek op school, kind uit de klas

logboek aanvullen(parnassys): feitelijke beschrijving van wat er gebeurd is + gemaakte afspraken vermelden

Gesprek met ouders: keuren ouders het gedrag goed?

- a) **nee**, hulp bieden, passende plaats in groep, samen pva maken, kind dichtbij professional
- b) **nee, maar:** smileyposter, er is geen excuus voor het wangedrag van uw kind, wilt u dat uw kind... ?

- c) **ja**, grenzen van school aangeven (smileyposter), kind maximaal 1 dagdeel uit de klas, bedenktijd ouders: is dit de juiste school voor u/uw kind?, schorsen, gedrag verandert niet, dan een vervangende school

2e keer grensoverschrijdend gedrag: waarschuwing, gesprek met kind (onderstaande stappen) én ouders bellen

→ altijd overleg met IB-er of MT-lid (4-ogen principe)

2.1. De professional benoemt het grensoverschrijdend gedrag: ik zie dat..., ik hoor dat...

2.2. De professional geeft aan wat het gedrag met hem/haar/de groep doet (gevoel): ik merk dat..., ik heb last van ..., ik vind het storend dat...

2.3. De professional vraagt naar de bedoeling van het getoonde gedrag: is het je bedoeling om...?, of wil je echt...?

- a) **NEE**: Fijn dat dacht ik al, stop er dan maar mee, Hoe ga je het de volgende keer anders doen?, Wat spreken we af?

- goedmaken, herstellen, enzovoort
- consequenties passend bij leeftijd, bijvoorbeeld: nablijven buiten lestijd, strafregels schrijven
- ouders worden mondeling geïnformeerd over het voorval en uitgenodigd voor een gesprek (schriftelijk bevestigen) door groepsleerkracht - bij gesprek aanwezig: groepsleerkracht en MT-lid; tijdens gesprek krijgen ouders te horen dat bij een derde keer een interne schorsing (passend bij de maatregel) volgt. Dit wordt door een brief bevestigd. Een interne schorsing houdt in: buiten de groep werken (bij MT/OA) en tijdsduur is afhankelijk van de leeftijd
- logboek aanvullen (parnassys): feitelijke beschrijving van wat er gebeurd is + gemaakte afspraken vermelden.

Dit voorval is afgehandeld.

- b) **JA**, zie stappenplan punt 1.2.b

3e keer grensoverschrijdend gedrag: vanaf moment van de overtreding time out - interne schorsing

3.1 time out houdt in: de rest van het dagdeel buiten de groep werken (bij MT/OA)

3.2 ouders bellen om ze te informeren over het gedrag van kind en aangeven dat ze worden uitgenodigd voor een gesprek met een MT-lid, groepsleerkracht en/of getuige

Gesprek met ouders: keuren ouders het gedrag goed?

- a) **nee**, hulp bieden, passende plaats indien nodig, samen plan van aanpak maken, kind dichtbij professional
- b) **nee, maar**: smileyposter, er is geen excuus voor het wangedrag van uw kind, wilt u dat uw kind... ?
- c) **ja**, grenzen van school aangeven (smileyposter), kind voorlopig uit de klas (bij MT/OA), bedenktijd ouders: is dit de juiste school voor u/uw kind?, schorsen, gedrag verandert niet, dan een vervangende school

3.3 Interne schorsing: de eerstvolgende dag na de overtreding buiten de groep werken (bij MT/OA) en tijdsduur is afhankelijk van de leeftijd

3.4 Na afhandeling straf: gesprek met kind om **relatie** te **herstellen** met groepsleerkracht of getuige: hoe ga je het de volgende keer anders doen? wat spreken we af? wat heb je nodig om dit gedrag een volgende keer te voorkomen?

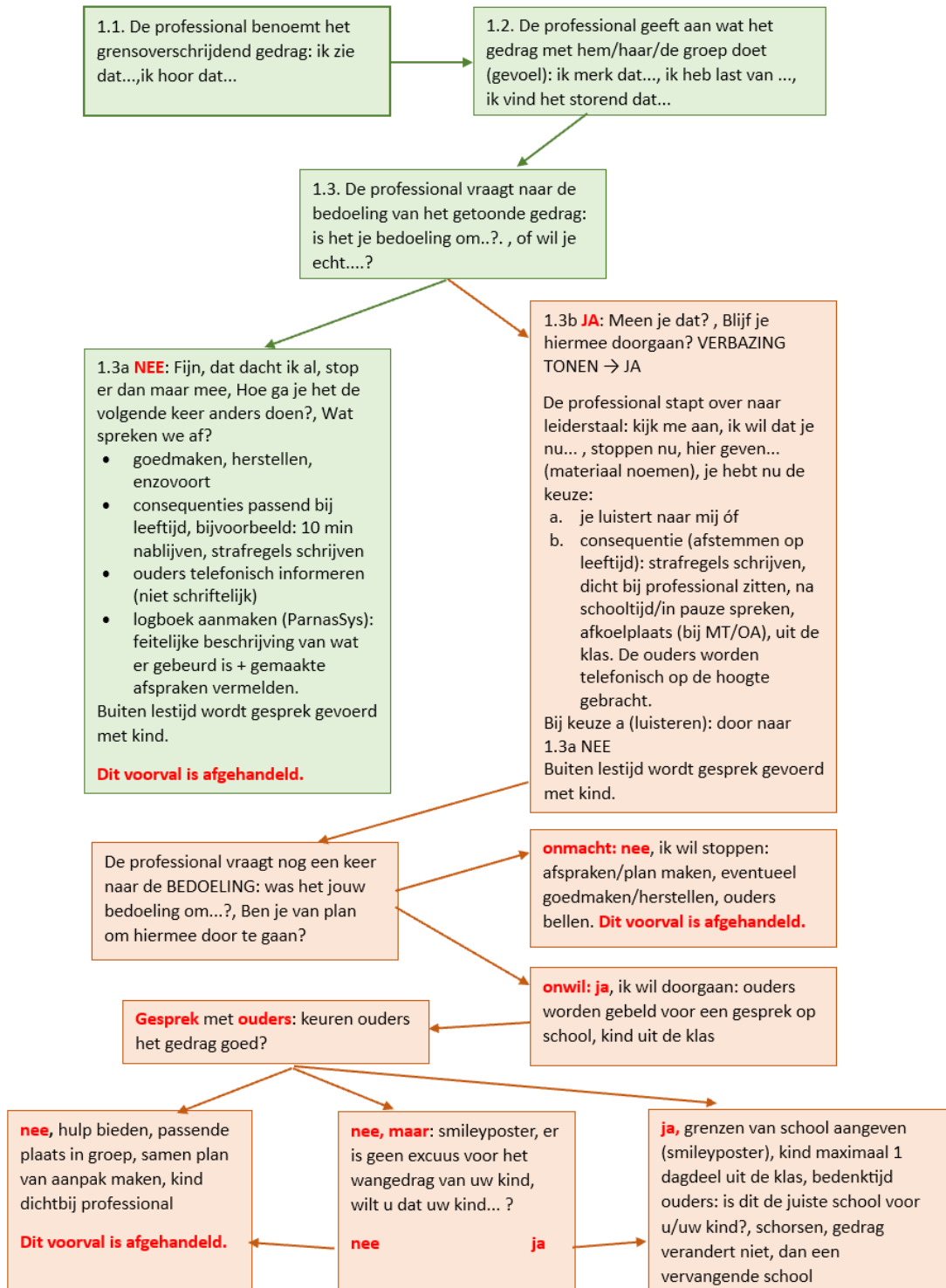
3.5 logboek aanvullen (parnassys): feitelijke beschrijving van wat er gebeurd is + gemaakte afspraken vermelden.

Voor welke periode gelden de stappen?

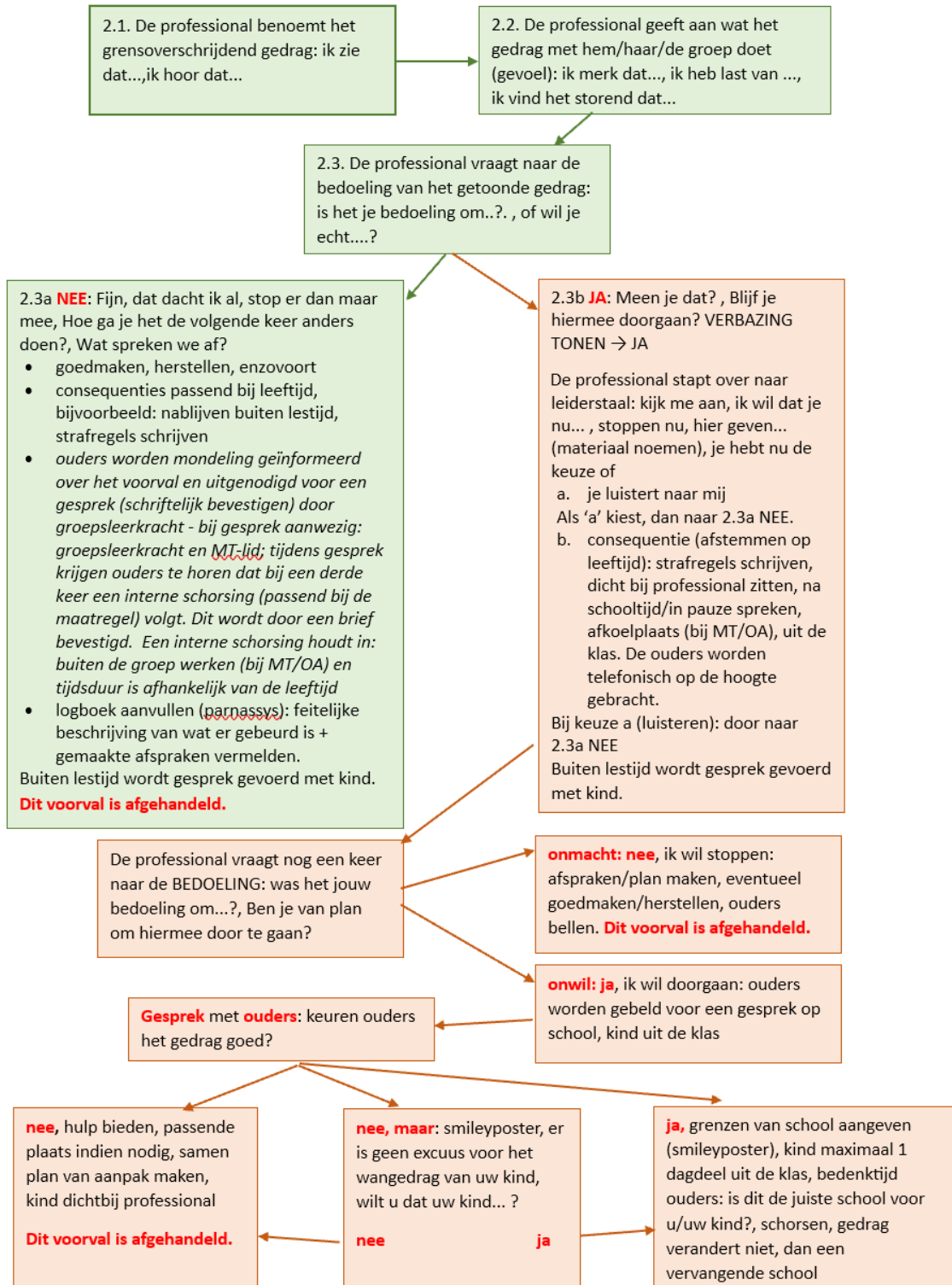
De stappen die gezet worden bij grensoverschrijdend gedrag gelden voor één schooljaar.

Stroomschema grensoverschrijdend gedrag

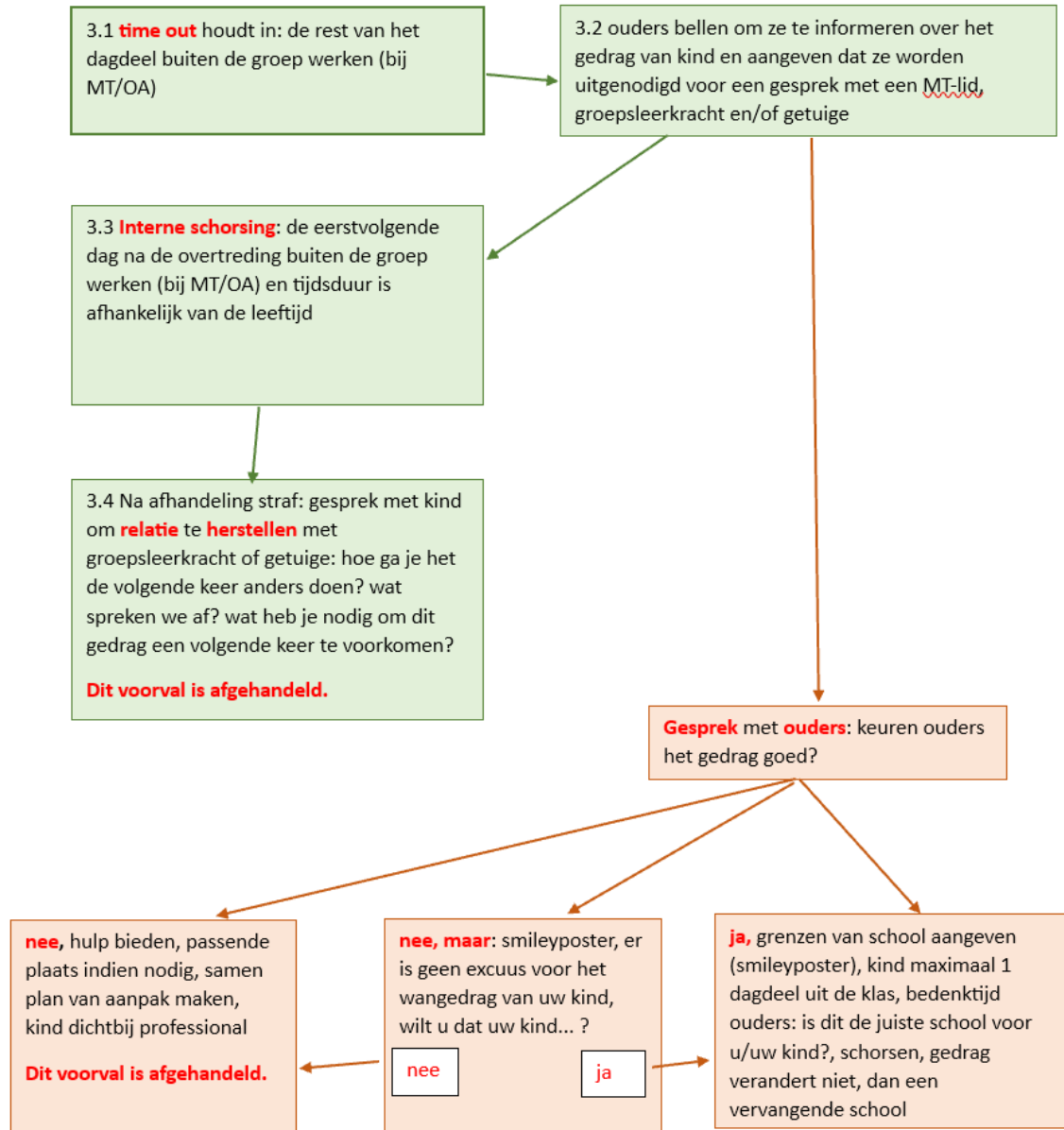
1e keer grensoverschrijdend gedrag: waarschuwing en gesprek met kind

2e keer grensoverschrijdend gedrag: waarschuwing, gesprek kind én ouders bellen
ALTIJD: overleg met IB-er of MT-lid (4 ogen principe)

3e keer grensoverschrijdend gedrag: vanaf moment van de overtreding time out – interne schorsing

Logboek aanvullen (ParnasSys): feitelijke beschrijving van wat er gebeurd is + gemaakte afspraken vermelden.